

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Cdo/13/2021
Identifikačné číslo spisu: 7117224145
Dátum vydania rozhodnutia: 27.04.2022
Meno a priezvisko: JUDr. Mario Dubaň
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:7117224145.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu P. U. O., bývajúceho v F., U. U. XXX/X, zastúpeného Advokátskou kanceláriou ŠKODLER & PARTNERS, s. r. o., so sídlom v Bratislave, Dobšinského 12, IČO: 47 238 232, proti žalovaným 1/ Slovenská republika, za ktorú koná Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Štúrova 2, 2/ Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, so sídlom v Košiciach, Šrobárova 2, IČO: 00 397 768, zastúpenej Sýkora - advokátska kancelária, s.r.o., so sídlom v Košiciach, Murgašova 3, IČO: 47 256 206, o náhradu škody podľa zákona č. 514/2003 Z.z., vedenom na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 19 C 38/2017, o dovolaní žalovanej 1/ proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach zo 16. júna 2020 sp. zn. 6 Co 174/2019, takto

rozhodol:

Senát 4 C Najvyššieho súdu Slovenskej republiky postupuje vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Košice I (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 26. februára 2019 č. k. 19 C 38/2017-153, výrokom I. žalovanej 1/ uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi 6.141,42 eur spolu s úrokom z omeškania 5 % ročne od 2. júna 2017 do zaplattenia, II. žalobu voči žalovanej 1/ v prevyšujúcej časti uplatnených úrokov z omeškania zamietol, III. žalobu voči žalovanej 2/ zamietol v celom rozsahu, IV. žalobcovi priznal náhradu trov konania vo vzťahu k žalovanej 1/ v celom rozsahu a výrokom V. žalovanej 2/ priznal náhradu trov konania vo vzťahu k žalobcovi v celom rozsahu. Rozhodol tak o žalobe, ktorou sa žalobca domáhal od žalovaných zaplattenia 6.141,42 eur s prísl. titulom náhrady škody, a to voči žalovanej 1/ podľa zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov (ďalej aj len „zákon č. 514/2003 Z.z.“) argumentujúc, že ide o škodu spôsobenú nezákonným trestným stíhaním a voči žalovanej 2/ podľa ustanovení § 415 a § 420 zákona č. 40/1964 Zb. (ďalej len „Občiansky zákonník“) argumentujúc tým, že žalovaná 2/ vypracovala v trestnom konaní nezákonný znalecký posudok, pre ktorý bolo voči žalobcovi vznesené obvinenie a následne podaná obžaloba a vedené trestné stíhanie, ktoré bolo ukončené oslobodzujúcim rozsudkom. Žalovaná suma predstavuje trovy obhajoby v trestnom konaní. Výkonaným dokazovaním mal za preukázané začatie trestného stíhanie voči žalobcovi uznesením Okresného riaditeľstva PZ, Úrad justičnej a kriminálnej polície - Odbor všeobecnej kriminality Prievidza z 31.

októbra 2008, proti ktorému žalobca sťažnosť nepodal a zároveň jeho oslobodenie spod obžaloby rozsudkom Okresného súdu Prievidza z 19. januára 2015 č. k. 3 T 29/2011-528, ktorý nadobudol právoplatnosť 19. mája 2016 v spojení s uznesením Krajského súdu v Trenčíne z 19. mája 2016 sp. zn. 2 To 55/2015. Faktúrou č. XXXXXX zo 17. augusta 2016, vystavenou advokátskou kanceláriou ŠKODLER & PARTNERS, s.r.o. pre odberateľa - žalobcu, mal okresný súd za nespochybniteľné vyúčtovanie odmeny za poskytnuté právne služby formou obhajoby v trestnom konaní obvineného žalobcu v celkovej výške 6.141,42 eur. Prílohou tejto faktúry je aj vyčíslenie jednotlivých úkonov právnej služby. Rozhodnutie založil na právnom posúdení podľa ustanovení §§ 1 až 6, §§ 15 až 18 zákona č. 514/2003 Z.z., podľa § 415 a § 420 Občianskeho zákonníka, podľa § 9 zákona č. 382/2004 Z.z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a podľa § 119 a § 146 Trestného poriadku. V odôvodnení uviedol, že vo vzťahu k žalovanej 1/ žalobe vyhovel, keďže vzal za preukázané splnenie všetkých zákonných predpokladov zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím. Nezákonným rozhodnutím v prejednávanej veci bolo uznesenie o vznesení obvinenia voči žalobcovi z 31. októbra 2008 a keďže žalobca bol následne spod žaloby rozsudkom Okresného súdu v Prievidzi z 15. januára 2015 oslobodený, vychádzal z toho, že sa jedná o špecifický prípad zodpovednosti štátu podľa zákona č. 514/2003 Z.z., kedy nárok na náhradu škody sa posudzuje ako nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím a rozhodujúcim meradlom opodstatnenosti (zákonosti) začatia (vedenia) trestného stíhania je neskorší výsledok trestného konania. Uviedol, že súdna judikatúra dospela k extenzívnemu výkladu ohľadom splnenia podmienky zrušenia alebo zmeny právoplatného rozhodnutia, ktorým bola škoda spôsobená pre nezákonnosť príslušným orgánom, t. j. že zákon nevyžaduje, aby právoplatné rozhodnutie o vznesení obvinenia bolo zrušené alebo zmenené pre nezákonnosť príslušným orgánom. Konštatoval, že rovnako je potrebné realizovať obdobným spôsobom rozšírený výklad aj pri posudzovaní ďalšej podmienky, a to, že poškodený podal proti nezákonnému rozhodnutiu riadny opravný prostriedok podľa osobitných predpisov. Pri tomto extenzívnom výklade vo všetkých tých prípadoch, ktoré boli zahrnuté do ustanovenia § 6 prostredníctvom extenzívneho výkladu, okresný súd nepovažoval za možné požadovať splnenie podmienky ustanovenej v § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. Teda z hľadiska priznania nároku nie je rozhodujúcim to, či poškodená osoba využila alebo nevyužila opravné prostriedky. Z týchto dôvodov sa otázkou podania riadneho opravného prostriedku zo strany žalobcu ani nezaoberal. Za splnenú považoval aj štvrtú podmienku, a to podanie žiadosti o predbežné prerokovanie nároku. Keďže boli splnené všetky podmienky zodpovednosti žalovanej 1/ za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím a výška škody pozostávajúca z trov právneho zastúpenia žalobcu v trestnom konaní sporná nebola, okresný súd zaviazal žalovanú 1/ na zaplatenie 6.141,42 eur spolu s úrokom z omeškania odo dňa nasledujúceho po uplynutí šesťmesačnej lehoty na plnenie odo dňa, keď žalobca nárok riadne uplatnil. Žiadosť bola doručená žalovanej 1. decembra 2016, šesťmesačná lehota na plnenie uplynula dňom 1. júna 2017, preto žalovaná 1/ sa dostala do omeškania dňom 2. júna 2017, od ktorého žalobcovi súd priznal úrok z omeškania. Nárok na náhradu škody voči žalovanej 2/ súd prvej inštancie zamietol ako nedôvodný vychádzajúc zo záveru, že medzi podaním znaleckého posudku žalovanej 2/ a škodou žalobcu nie je príčinná súvislosť, keďže znalecký posudok nebol jediným dôkazom, na základe ktorého bolo začaté trestné stíhanie voči žalobcovi. O nároku na náhradu trov konania medzi žalobcom a žalovanou 1/ rozhodol podľa ustanovenia § 255 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“). O nároku na náhradu trov konania medzi žalobcom a žalovanou 2/ rozhodol podľa ustanovenia § 255 ods. 1 CSP a úspešnej žalovanej 2/ priznal voči neúspešnému žalobcovi náhradu trov konania v plnej výške.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu a žalovanej 1/ rozsudkom zo 16. júna 2020 sp. zn. 6 Co 174/2019, I. rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku I., ktorým súd uložil 1/ žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi 6.141,42 eur spolu s úrokom z omeškania 5 % ročne od 2. júna 2017 do zaplatenia a vo výrokoch IV. a V. o náhrade trov konania podľa § 387 ods. 1, ods. 2 CSP ako vecne správne potvrdil, II. rozhodol, že žalobca má proti žalovanej 1/ nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu a III. žalovanej 2/ priznal nárok voči žalobcovi na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %. V odôvodnení skonštatoval, že žalovaná 1/ v odvolaní argumentuje skutočnosťami, ktoré uvádzala už v konaní pred súdom prvej inštancie a s ktorými sa tento náležite a správne vysporiadal pri rozhodovaní sporu. Stotožnil sa s jeho záverom o splnení všetkých zákonných predpokladov pre vznik zodpovednosti žalovanej 1/ za škodu

spôsobenú žalobcovi vedením trestného stíhania, ktoré bolo skončené jeho oslobodením spod obžaloby s tým, že škodu predstavujú trovy právneho zastúpenia v trestnom konaní v celej uplatnenej a preukázanej výške 6.141,42 eur. Na ďalšie zdôraznenie správnosti napadnutého rozsudku a vo vzťahu k odvolacím námietkam žalovanej 1/ doplnil, že pokiaľ žalovaná 1/ namieta nesplnenie podmienok pre priznanie náhrady škody v zmysle ustanovenia § 6 zákona 514/2003 Z.z., konkrétne ide o absenciu nezákonného rozhodnutia, jeho zrušenie alebo zmenu pre nezákonnosť príslušným orgánom a nesplnenie podmienky využitia opravného prostriedku proti nezákonnému rozhodnutiu (keďže žalobca nepodal sťažnosť proti uzneseniu o vznesení obvinenia), uvedenú odvoláciu námietku žalovanej 1/ vyhodnotil ako nedôvodnú. Poukázal na to, že súd prvej inštancie vychádzal z ustálenej judikatúry súdov v tejto otázke a zdôraznil, že ten, proti komu bolo trestné stíhanie zastavené, alebo ten, kto bol spod obžaloby oslobodený, má pri splnení ďalších zákonných predpokladov podľa zákona č. 514/2003 Z.z. zásadne právo na náhradu škody spôsobenej uznesením o vznesení obvinenia. Odvolací súd potom z hľadiska meritórneho posúdenia sporu mal za zrejmé, že nárok na náhradu škody spôsobenej začatím a vedením trestného stíhania, ktoré neskončilo právoplatným odsúdením je špecifickým prípadom zodpovednosti štátu podľa zákona č. 514/2003 Z.z. a že rozhodujúcim meradlom opodstatnenosti (zákonnosti) začatia trestného stíhania je neskorší výsledok trestného konania (sp. zn. 4 Cdo 183/2009). S poukazom na súdnu judikatúru poznamenal, že zmyslu právnej úpravy zodpovednosti štátu za škodu zodpovedá, aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym alebo nezákonným zásahom štátu proti občanovi (fyzickej osobe) bola odčinená. Systematickým a logickým extenzívnym výkladom judikatúra dospela k záveru, že ak došlo k zastaveniu trestného stíhania alebo došlo k oslobodeniu spod obžaloby, treba s prihliadnutím na konkrétne okolnosti a dôvody vychádzať z toho, že občan čin nespáchal, a že trestné stíhanie proti nemu nemalo byť začaté. Nárok na náhradu škody spôsobenej začatím trestného stíhania sa posudzuje ako nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím (porov. R 70/1994). Tieto závery, prijaté v čase platnosti zákona č. 58/1969 Zb. považoval odvolací súd, napriek zmene právnej úpravy, za stále použiteľné (sp. zn. 1 Cdo 64/2008, 4 Cdo 183/2009, 4 M Cdo 15/2009). Výslovil, že oslobodenie spod obžaloby má taký istý význam ako zrušenie uznesenia o vznesení obvinenia pre jeho nezákonnosť s tým, že iný výklad by odporoval zmyslu právnej úpravy o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci podľa zákona č. 514/2003 Z.z. V tejto súvislosti upriamil pozornosť na dva nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 320/2016 a I. ÚS 395/2016. Odvolací súd ďalej na margo judikátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky R 37/2014, podľa ktorého zmyslu a účelu ustanovenia § 6 ods. 1 veta prvá zákona 514/2003 Z.z. zodpovedá interpretácia tohto ustanovenia, v zmysle ktorej rovnaké dôsledky ako zrušenie nezákonného uznesenia o začatí trestného stíhania a o vznesení obvinenia, má tiež rozhodnutie o zastavení trestného stíhania, vydané z dôvodu, že sa nepotvrdil predpoklad o spáchaní trestného činu, naznačilo smer, akým sa vydal Najvyšší súd Slovenskej republiky. K druhej námietke o nesplnení podmienky využitia opravného prostriedku proti nezákonnému rozhodnutiu (keďže žalobca nepodal sťažnosť proti uzneseniu o vznesení obvinenia) odvolací súd zrekapituloval, že rovnaký význam ako zrušenie právoplatného uznesenia o vznesení obvinenia pre nezákonnosť, má tiež zastavenie trestného stíhania alebo oslobodenie spod obžaloby a skutočnosť, že nedošlo k zrušeniu rozhodnutia, ktorým sa začína trestné stíhanie, na tom nič nemení. Podstata nároku na náhradu škody sa totiž v tomto prípade neviaže na (ne)správnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní pri začatí trestného stíhania, ale na samotný výsledok trestného konania (sp. zn. 3 Cdo 194/2010). Odvolací súd na uvedenom základe považoval za správny postup súdu prvej inštancie, ak za rozhodujúce meradlo opodstatnenosti (zákonnosti) začatia a vedenia trestného stíhania žalobcu pri posúdení splnenia predpokladu nároku žalobcu na náhradu škody považoval výsledok trestného konania, a prihliadol pritom na ustálenú rozhodovaciu prax, a nevychádzal „iba“ zo žalovaným označeného rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) vo veci Lavrechov proti Českej republike. Aj keď žalobca nevyužil možnosť podať opravný prostriedok proti uzneseniu o vznesení obvinenia, podľa odvolacieho súdu okresný súd vychádzal správne z extenzívneho výkladu ustanovenia § 6 ods. 2 zákona 514/2003 Z.z. vo všetkých tých prípadoch, ktoré boli zahrnuté do ustanovenia § 6 ods. 1 prostredníctvom extenzívneho výkladu (jedná sa o prípady, ktoré sú posudzované z pohľadu výsledku trestného konania) a správne uzavrel, že nie je možné v týchto prípadoch požadovať splnenie podmienky stanovenej v ustanovení § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. z hľadiska priznania nároku. Za relevantné odvolací súd považoval posúdenie otázky, či splnenie podmienky uvedenej v ustanovení § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. je nevyhnutné vo všetkých

prípadoch, teda či sa táto požiadavka vzťahuje aj na prípady, pri ktorých je rozhodujúcim meradlom neskorší výsledok trestného konania (ak došlo k zastaveniu trestného stíhania, k oslobodeniu spod obžaloby, alebo k postúpeniu veci inému orgánu, pri ktorých treba vychádzať z toho, že občan čin nespáchal a že trestné stíhanie proti nemu nemalo byť začaté) a s odkazom na logický a systematický výklad interpretovanej právnej normy dospel k názoru, že z výkladu ustanovenia § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z., ale ani zo samotného účelu cit. zákona nemožno vyvodíť záver, že (len) nepodaním sťažnosti proti uzneseniu o začatí trestného stíhania sa žalobca dobrovoľne zbavuje svojho základného práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím štátneho orgánu zakotveného v ústave (čl. 46 ods. 3). Zdôraznil, že tak, ako súdna prax extenzívnym výkladom dospela k tomu, že zrušenie rozhodnutia sa stáva bezpredmetným a nadbytočným v prípadoch, v ktorých rozhodujúcim meradlom opodstatnenosti splnenia tejto podmienky je neskorší výsledok trestného konania, je potrebné realizovať rozšírený výklad aj na posudzovanie splnenia podmienky stanovenej v § 6 ods. 2 zákona 514/2003 Z.z. (podmienky podania opravného prostriedku), a preto nie je možné vychádzať z doslovného výkladu ustanovení zákona. Odvolací súd napokon uzavrel, že odvolacie námietky žalovanej 1/ nesmerovali voči výške a spôsobu určenia škody žalobcu, predstavujúcej vynaložené trovy právneho zastúpenia v trestnom konaní a žalovaná 1/ nespochybnila ani záver súdu prvej inštancie o existencii príčinnej súvislosti medzi nezákonným rozhodnutím a škodou. Z vyššie uvedených dôvodov odvolací súd rozsudok vo vyhovujúcom výroku I. a súvisiacom výroku IV. o nároku na náhradu trov konania medzi žalobcom a žalovanou 1/ ako vecne správny potvrdil a ako nedôvodné vyhodnotil aj odvolanie žalobcu proti výroku V. rozsudku o jeho povinnosti nahradiť žalovanej 2/ trovy konania v zmysle § 255 ods. 1 CSP. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol podľa ustanovenia § 396 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP a § 262 ods. 1 CSP.

3. Proti potvrdzujúcemu výroku I. rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná 1/ (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovala z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu a to v otázke „či sa ku vzniku nároku na náhradu škody spôsobenej vydaním uznesenia o vznesení obvinenia podľa § 206 Trestného poriadku, vyžaduje splnenie zákonnej podmienky uvedenej v ustanovení § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. a to podanie riadneho opravného prostriedku.“ Za nesprávne právne posúdenie veci súdmi nižších inštancií považovala ich záver, podľa ktorého žalobca nebol v danej veci povinný podať opravný prostriedok voči nezákonnému rozhodnutiu. Považovala ho v rozpore s rozhodovacou praxou Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, v zmysle ktorej je priznanie náhrady škody poškodenému voči štátu výslovne podmienené splnením podmienky spočívajúcej vo využití riadnych opravných prostriedkov proti nezákonnému rozhodnutiu. Na preukázanie odklonu odvolacieho súdu pri riešení rozhodujúcej právnej otázky od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu poukázala na rozhodnutie dovolacieho súdu sp. zn. 5 Cdo 173/2015. Avšak ani súd prvej inštancie ani odvolací súd nezdôvodnili odchýlenie sa od tejto ustálenej judikatúry dovolacieho súdu a neuviedli, či k odklonu v tejto konkrétnej prejednávanej veci existoval dôvod hodný osobitného zreteľa. Na podporu správnosti názoru o povinnosti žalobcu podať voči uzneseniu o vznesení obvinenia sťažnosť, poukázala aj na rozhodovaciu prax ústavného súdu (ako jednej z najvyšších súdnych autorít) sp. zn. IV. ÚS 100/2019. V bode 36 predmetného nálezu sa konštatuje, že „ústavný súd po preskúmaní napadnutého rozsudku (....) dospel k záveru, že právne závery krajského súdu, na základe ktorých zamietol žalobu sťažovateľa, sú logické, rešpektujú účel príslušných ustanovení zákona č. 58/1969 Zb. a nie sú arbitrárne. Krajský súd svoj právny záver o zamietnutí žaloby sťažovateľa primerane a preskúmateľne odôvodnil, napadnutý rozsudok nie je ani zjavne neodôvodnený, preto je ústavne akceptovateľný.“ Dovolateľka zastávala názor, že právny názor Najvyššieho súdu Slovenskej republiky obsiahnutý v rozhodnutí sp. zn. 5 Cdo 173/2015 a Ústavného súdu Slovenskej republiky v cit. náleze z 1. apríla 2020 sp. zn. IV. ÚS 100/2019 má byť výlučne smerodajný pre rozhodovanie všeobecných súdov v Slovenskej republike. Výslovila presvedčenie, že prijatím extenzívneho výkladu súdov nižších inštancií dochádza k popieraniu jednoznačnej vôle zákonodarcu spočívajúcej v doktríne, že každý sa má aktívnym spôsobom podieľať na ochrane svojich práv s tým, že žalobca neuviedol žiadne subjektívne okolnosti na svojej strane, ani objektívne skutočnosti na strane policajného orgánu, ktoré by boli dôvodom na

aplikáciu výnimky uvedenej v druhej vete § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. a predstavovali by dôvody hodné osobitného zreteľa. Z týchto dôvodov navrhla rozsudok odvolacieho súdu v dovolaní napadnutom výroku I. zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie a rozhodnutie.

4. Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu úvodom poukázal na osobitosť prístupu k náhrade škody vzniknutej nezákonným trestným stíhaním a to predovšetkým na skutočnosť, že uznesením o vznesení obvinenia sa trestné stíhanie voči konkrétnej osobe len začína, účastník v konaní môže uplatňovať svoje práva, navrhopovať a predkladať dôkazy, ktoré mu v čase vznesenia obvinenia nemuseli byť známe; uviedol, že až do právoplatného rozhodnutia súdu má účastník konania možnosť ovplyvňovať konečné rozhodnutie a preto požiadavka podania opravného prostriedku v trestných konaniach sa má týkať len rozhodnutí, ktorým sa trestné konanie končí. S ohľadom na rozhodovaciu činnosť Ústavného súdu Českej republiky zastával názor, že trvanie na podaní opravného prostriedku je prepätým formalizmom, zakladajúcim nielen porušenie práva na spravodlivý proces ale aj porušenie práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci. V tejto súvislosti považoval za potrebné upozorniť na zákonnú povinnosť prokurátora dozorovať zákonnosť uznesenia z úradnej povinnosti. Napadnutý rozsudok krajského súdu považoval za vecne správny a súladný s judikatúrou ESLP, berúc do úvahy potrebu extenzívneho výkladu ustanovení zákona č. 514/2003 Z.z.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) skúmal, či sú dané procesné predpoklady pre uskutočnenie meritórneho dovolacieho prieskumu napadnutého rozhodnutia a konania, ktoré mu predchádzalo a dospel k záveru, že dovolanie žalovanej 1/ je procesne prípustné.

6. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

7. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

8. Žalovaná 1/ vyvodzuje prípustnosť dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP (rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu).

9. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

10. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

11. Otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna (nie skutková otázka). Môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej

riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení).

12. Dovolací súd v tejto súvislosti uvádza, že pri rozhodovaní je viazaný iba vymedzením právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré považuje dovolateľ za nesprávne, nie však už určením, pod ktorý prípad prípustnosti jej riešenia (§ 421 ods. 1 CSP) táto otázka spadá. Prípustnosť podaného dovolania dovolací súd tak posudzuje vždy autonómne podľa jeho obsahu (porov. 8 Cdo 54/2018, I. ÚS 51/2020), keďže povinnou náležitosťou dovolania v prípade uplatnenia dovolacieho dôvodu podľa ustanovenia § 432 CSP nie je uvedenie toho, v čom dovolateľ vidí prípustnosť podaného dovolania. Rovnako tak dovolací súd pri posudzovaní prípustnosti dovolania nie je viazaný (a zároveň obmedzený) rozhodnutiami najvyššieho súdu, ktoré v dovolaní označil dovolateľ (rozhodnutie veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia sp. zn. 1 V Obdo 2/2020).

13. V prejednávanej veci žalovaná 1/ vymedzila právnu otázku, od ktorej vyriešenia záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu. Touto otázkou je posúdenie, či „sa ku vzniku nároku na náhradu škody spôsobenej vydaním uznesenia o vznesení obvinenia podľa § 206 Trestného poriadku vyžaduje splnenie zákonnej podmienky uvedenej v ustanovení § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. a to podanie riadneho opravného prostriedku.“

14. Dovolateľka teda vymedzila právnu otázku, pri riešení ktorej sa mal odvolací súd odkloniť od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (s poukazom na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 173/2015) a ustálenej rozhodovacej praxe ústavného súdu (IV. ÚS 100/2019). Vec prejednávajúci senát 4 C dovolacieho súdu (ďalej aj „vec prejednávajúci senát“ alebo „senát 4 C“) preto skúmal, pod ktorý prípad prípustnosti jej riešenia (§ 421 ods. 1 CSP) táto otázka spadá a či dovolanie žalovanej 1/ je v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP prípustné. Dospel k záveru, že predmetnou otázkou (viď vyššie ods. 12) sa dovolací súd zaoberal nielen v nepublikovanom rozhodnutí uvádzanom dovolateľkou sp. zn. 5 Cdo 173/2015, ale poznajúc vlastnú judikatúru („iura novit curia“ I. ÚS 51/2020, III. ÚS 289/2017) uvádza, že dovolací súd sa touto otázkou zaoberal aj v neskoršom (nepublikovanom) rozhodnutí z 29. septembra 2020 sp. zn. 9 Cdo 65/2020, ktorý sa síce proti názorom obsiahnutým v skoršom rozhodnutí (sp. zn. 5 Cdo 173/2015) priamo nevyhranil a nekonfrontoval ich, ale z hľadiska vecného ich neakceptoval a v spojitosti s povinnosťou poškodeného využiť riadne opravné prostriedky proti uzneseniu o vznesení obvinenia (nezákonnému rozhodnutiu) zaujal opačný právny názor.

16. Podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c/ CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Rozdielnosť rozhodovanej otázky v zmysle § 421 ods. 1 písm. c/ CSP znamená pretrvávajúcu rozdielnosť rozhodovania dovolacích senátov, t. j. existujúcu nejednotnosť posudzovania danej otázky.

17. Odvolací súd sa pri riešení rozhodujúcej právnej otázky, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a ktorej správnosť riešenia namietala dovolateľka, odklonil od názoru vysloveného v rozsudku dovolacieho súdu z 26. októbra 2016 sp. zn. 5 Cdo 173/2015, ktorý vo vzťahu k povinnosti poškodeného využiť riadne opravné prostriedky proti nezákonnému rozhodnutiu v ods. 11 odôvodnenia okrem iných uviedol: (...) „Zákonodarca v tomto ustanovení (§ 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z.) podmienil priznanie náhrady škody poškodenému voči štátu výslovne splnením povinnosti zo strany poškodeného spočívajúcej vo využití riadnych opravných prostriedkov proti nezákonnému rozhodnutiu. Ide o určitý druh prevenčnej povinnosti kladenej zákonom č. 514/2003 Z.z. na poškodeného vychádzajúci zo zásady „právo patrí bdelym, pozorným, ostražitým, bedlivým,, - „nech si každý chráni svoje práva“ („vigilantibus iura scripta sunt“) ovládajúcej súkromné právo.“ (...) „Keďže zákon v tomto smere nepripúšťa žiadne výnimky, uvedené platí aj pre nezákonné rozhodnutia vydané v trestnom konaní, a to aj vo fáze prípravného konania. Splnenie tejto povinnosti poškodený nemôže prenášať na prokurátora a napokon už podaním sťažnosti proti vznesenému obvineniu od počiatku deklaruje svoju nevinu a nezákonnosť rozhodnutia. Opačný výklad by v podstate znamenal, že táto povinnosť sa neuplatní, pokiaľ v konaní vystupuje dozorujúci orgán štátu s kompetenciou zrušiť nezákonné rozhodnutie, čo však nezodpovedá zákonnému zneniu.“

17.1. Najvyšší súd v kasačnom uznesení z 29. septembra 2020 sp. zn. 9 Cdo 65/2020, vychádzajúc z právneho názoru, podľa ktorého viazanosť štátnych orgánov v zmysle čl. 2 ods. 2 ústavy neznamená výlučnú a bezpodmienečnú nevyhnutnosť doslovného gramatického výkladu aplikovaných zákonných ustanovení (II.ÚS 5/2020) dospel k záveru, že „rozhodujúcim kritériom zákonnosti konania vedeného orgánom verejnej moci je výsledok tohto konania. V tomto smere nie je správny výklad, ktorý poskytol odvolací súd v otázke podmienenia nároku na náhradu škody v predmetnej veci podaním opravného prostriedku (sťažnosti) proti uzneseniu o vznesení obvinenia s poukazom na § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z., keď tento jeho výklad ide proti zmyslu a obsahu tohto zákona, „...aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu bola odčinená“ (sp. zn. 4 M Cdo 15/2009). Rozhodujúci je z hľadiska nároku, ktorý uplatnil žalobca, výsledok trestného konania.“

18. Na uvedenom základe senát 4 C prípustnosť predmetného dovolania posudzoval iba z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, nakoľko rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia dovolateľkou vymedzenej právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

19. Po konštatovaní prípustnosti dovolania mienil vec prejednávajúci senát pristúpiť k meritórnemu dovolaciemu prieskumu a posúdeniu dôvodnosti dovolania z hľadiska uplatneného dovolacieho dôvodu, t. j. z hľadiska právneho posúdenia veci odvolacím súdom vo vymedzenej právnej otázke. Je objektívne dané, že v dvoch rôznych rozhodnutiach najvyššieho súdu boli vyslovené právne názory, ktoré odlišným spôsobom vykladajú (interpretujú) rovnaké ustanovenie § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. v otázke, ktorú pre lepšiu názornosť a vystihujúcu podstatu sporu možno sformulovať aj tak, „či je, alebo nie je, pre priznanie práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím (pri splnení ostatných zákonných predpokladov) potrebné bezpodmienečne trvať na splnení požiadavky uvedenej v ustanovení § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z., podať proti uzneseniu o vznesení obvinenia riadny opravný prostriedok (sťažnosť) v prípade, ak bol žalobca ako obžalovaný v trestnom konaní s pod obžaloby oslobodený (okrem výnimky stanovenej v druhej vete cit. ustanovenia).“ Niet pochybností, že sa jedná o spor o interpretáciu právnej normy, ktorý je judikatórnym rozporom.

20. Spor o interpretáciu právnej normy je daný, ak sú v najmenej dvoch rozhodnutiach najvyššieho súdu vyslovené právne názory, ktoré rovnakú právnu normu interpretujú (vykladajú) odlišným spôsobom (I. ÚS 189/2021).

21. Pokiaľ ide o uplatnenie procesného postupu podľa § 48 ods. 1 CSP, senátu dovolacieho súdu 4 C je známa judikatúra veľkého senátu občianskoprávneho kolégia obsiahnutá v jeho rozhodnutiach z 28. apríla 2020 sp. zn. 1 VCdo 4/2019 a sp. zn. 1 VCdo 3/2019, v zmysle ktorej „pre splnenie podmienky predloženia veci veľkému senátu je však rozhodujúca existencia právneho názoru trojčlenného senátu (vysloveného v uznesení o postúpení veci veľkému senátu), ktorý je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu. Pokiaľ by existovalo rozhodnutie trojčlenného senátu najvyššieho súdu, vyjadrujúce odlišný právny názor už vyslovený iným alebo totožným, trojčlenným senátom, nie je splnená zákonná podmienka uvedená v ustanovení § 48 ods. 1 CSP. V takomto prípade je naplnený dovolací dôvod podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, a riešenie právnej otázky, ktorá je rozhodovaná dovolacím súdom rozdielne a rozhodnutie vo veci prináleží trojčlennému senátu najvyššieho súdu. Existencia publikovaného rozhodnutia najvyššieho súdu resp. stanoviska veľkého senátu nie je zákonnou podmienkou.“

22. Veľký senát obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu v neskoršom uznesení z 25. februára 2021 sp. zn. 1 VOdbdo 1/2020, na rozdiel od veľkého senátu občianskoprávneho kolégia, považoval za súladný s právnou úpravou veľkého senátu podľa § 48 ods. 1 CSP iný názor a síce, že povinnosťou trojčlenného senátu najvyššieho súdu je postúpiť vec veľkému senátu aj v situácii, kedy už o určitej otázke existuje rozdielna rozhodovacia prax jednotlivých senátov najvyššieho senátu a nie len v situácii, ak sa chce odkloniť od právneho názoru (dovtedy jediného alebo ustáleného), ktorý bol vyslovený v inom rozhodnutí najvyššieho súdu. Veľký senát obchodnoprávneho kolégia tak urobil v záujme plnenia

základnej úlohy najvyššieho súdu, ktorou je zjednocovanie judikatúry.

23. V zmysle ustanovenia § 48 ods. 3 veta prvá CSP právny názor vyjadrený v rozhodnutí veľkého senátu je pre senáty najvyššieho súdu záväzný. Dotýka sa to senátov tak obchodnoprávneho ako aj občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu, z čoho pre senát 4 C vyplýva, že uznesenie veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu sp. zn. 1 VOdbdo 1/2020 je relevantné aj vo vzťahu k prejednávanej právnej veci.

24. Ďalším dôvodom, pre ktorý prichádza do úvahy predloženie veci veľkému senátu občianskoprávneho kolégia je skutočnosť, že Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) v náleze z 20. októbra 2021 sp. zn. I. ÚS 189/2021, v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavných sťažnostiach proti zmieňovanému uzneseniu veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu sp. zn. 1 VCdo 3/2019 rozhodol tak, že týmto uznesením boli porušené základné práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Uznesenie sp. zn. 1 VCdo 3/2019 spolu s uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 202/2017 z 24. júna 2020 zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie. V odôvodnení konštatoval, že napriek skutočnosti, že v danom prípade veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu rozpor v interpretácii právnych noriem zistil, vo veci samej nerozhodol priamo, ale vychádzajúc z dôvodovej správy k § 48 CSP dospel k záveru, že chýba zákonný podklad na jeho meritórne rozhodnutie. Veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu tým v podstate rozhodovanie o dovolaní prípustnom podľa § 421 ods. 1 písm. c/ CSP zo svojej právomoci vylúčil a túto zúžil len na rozhodovanie o dovolaní prípustnom podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. Ústavný súd uzavrel, že takýto výklad § 48 ods. 1 CSP veľkým senátom občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu je ústavne neakceptovateľný z dôvodov porušovania princípu predvídateľnosti rozhodovania a rozhodnutia, kedy prax občianskoprávneho kolégia toto (legitímne) očakávanie popiera a prikazuje dovolaciemu senátu o dovolaní rozhodnúť v základnej formácii, t. j. rozhodnutím (bez hyperboly) s účinkami len ďalšieho dovolacieho rozhodnutia pridaného do množiny existujúcich (a odporujúcich si) dovolacích rozhodnutí o predmetnej otázke.

25. V nadväznosti na vyššie uvedené za daného judikatórneho stavu ohraničeného uznesením veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia sp. zn. 1 VOdbdo 1/2020 a nálezom ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 189/2021, neostávalo trojčlennému senátu najvyššieho súdu iné, ako postúpiť vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu postupom podľa § 48 ods. 1 CSP aj za stavu, ak pri rozhodovaní o určitej otázke existuje rozdielna rozhodovacia prax najvyššieho súdu v sporoch o interpretáciu právnej normy, keď najmenej v dvoch rozhodnutiach najvyššieho súdu vyslovené právne názory odlišným spôsobom vykladajú (interpretujú) rovnakú právnu normu.

26. Odlišný právny názor od právneho názoru vysloveného v rozsudku najvyššieho súdu z 26. októbra 2016 sp. zn. 5 Cdo 173/2015, senát 4 C odôvodňuje jeho nesprávne zvolenou (doslovnou) interpretáciou ustanovenia § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z., ktorá : (1) nezohľadňuje okolnosť, že zákon 514/2003 Z.z. výslovne neupravuje právo na náhradu škody v prípade trestného stíhania; (2) nezohľadňuje judikatúrou ustálený názor, že ide o špecifický prípad zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú začatím a vedením trestného stíhania; (3) má za výsledok také posúdenie práva na náhradu škody, ktoré ide proti zmyslu a obsahu zákona, aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu bola odčinená (sp. zn. 4 MCdo 15/2009). Doslovný výklad citovaného ustanovenia zákona č. 514/2003 Z.z., ktorý v rozhodnutí sp. zn. 5 Cdo 173/2015 zdôrazňuje, že „zákonodarca v tomto ustanovení podmienil priznanie náhrady škody poškodenému voči štátu výslovne splnením povinnosti zo strany poškodeného spočívajúcej vo využití riadnych opravných prostriedkov proti nezákonnému rozhodnutiu a keďže zákon v tomto smere nepripúšťa žiadne výnimky, uvedené platí aj pre nezákonné rozhodnutia vydané v trestnom konaní, a to aj vo fáze prípravného konania“, vec prejednávajúci senát považuje v okolnostiach danej veci za formalistický, nezohľadňujúci účel inštitútu náhrady škody podľa zákona č. 514/2003 Z.z.

27. V uznesení najvyššieho súdu z 29. septembra 2020 sp. zn. 9 Cdo 65/2020 bol vyslovený právny názor, ktorý presadzuje opačný (extenzívny) výklad ustanovenia § 6 ods. 2 zákona 514/2003 Z.z. a ktorý sa zhoduje s názormi prezentovanými v prejednávanej veci oboma súdmi nižších inštancií. Senát 4 C sa v celom rozsahu stotožňuje s argumentáciou uvedenou v uznesení najvyššieho súdu sp. zn. 9 Cdo 65/2020, ktorú pre prehľadnosť považuje za potrebné zopakovať.

28. Základom interpretácie a aplikácie každej právnej normy v materiálnom právnom štáte je určenie účelu právnej úpravy, vymedzenie jej rozsahu a identifikácia jej obsahu (m. m. II. ÚS 171/05). Nevyhnutnou súčasťou rozhodovacej činnosti všeobecných súdov zahŕňajúcej aplikáciu abstraktných právnych noriem na konkrétne okolnosti individuálnych prípadov je zisťovanie obsahu a zmyslu právnej normy uplatňovaním jednotlivých metód právneho výkladu. Ide vždy o metodologický postup, v rámci ktorého nemá žiadna z výkladových metód absolútnu prednosť, pričom jednotlivé uplatnené metódy by sa mali navzájom dopĺňať a viesť k zrozumiteľnému a racionálne zdôvodnenému vysvetleniu textu právneho predpisu. Všeobecný súd pri svojom rozhodovaní nie je doslovným znením zákonného ustanovenia viazaný absolútne. Môže, dokonca sa musí od neho (od doslovného znenia právneho textu) odchyliť v prípade, ak to vyžaduje účel zákona, systematická súvislosť alebo požiadavka ústavou súladného výkladu zákonov a obdobných všeobecne záväzných právnych predpisov (čl. 152 ods. 4 ústavy). Samozrejme, i v týchto prípadoch sa musí vyvarovať svojvoľe (arbitrárnosti) a svoju interpretáciu právnej normy musí založiť na racionálnej argumentácii (m. m. III. ÚS 72/2010). V prípadoch nejasnosti alebo nezrozumiteľnosti znenia ustanovenia právneho predpisu alebo v prípade rozporu znenia so zmyslom a účelom príslušného ustanovenia, o ktorého jednoznačnosti niet pochybností, možno uprednostniť výklad e ratione legis pred doslovným gramatickým (jazykovým) výkladom. Viazanosť štátnych orgánov v zmysle čl. 2 ods. 2 ústavy totiž neznamená výlučnú a bezpodmienečnú nevyhnutnosť doslovného gramatického výkladu aplikovaných zákonných ustanovení (II.ÚS 5/2020).

28.1. Dovolací súd v prejednávanej veci opätovne poukazuje na svoje právne závery vyjadrené v jeho rozhodnutiach, napr. 3 Cdo 194/2010, riešiace problematiku vzniku nároku na náhradu škody uplatnenú v zmysle zákona č. 514/2003 Z.z. a od ktorých záverov nie je dôvod sa odkloniť.

28.2. V súlade s ustálenou súdnou praxou zodpovedá štát aj za škodu spôsobenú začatím trestného stíhania, ktoré neskončilo právoplatným odsudzujúcim rozhodnutím trestného súdu. Táto zásada bola vyjadrená už vo viacerých skorších rozhodnutiach, ktoré sa týkali náhrady škody spôsobenej štátnym orgánom v zmysle zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „zákon č. 58/1969 Zb.“). Rozhodovanie súdov podľa tohto zákona sa ustálilo medziiným na názore, že ten, proti komu bolo trestné stíhanie zastavené, alebo ten, kto bol oslobodený spod obžaloby, má podľa § 1 až § 4 zákona č. 58/1969 Zb. zásadne právo na náhradu škody spôsobenej uznesením o vznesení obvinenia (R 35/1991). Na to nadviazal záver, že ten, proti komu bolo trestné stíhanie zastavené, alebo ten, kto bol spod obžaloby oslobodený, má pri splnení ďalších zákonných predpokladov, podľa § 1 až § 4 zákona č. 58/1969 Zb., zásadne právo na náhradu škody spôsobenej uznesením o vznesení obvinenia. Na podstate týchto právnych záverov, ku ktorým sa dospelo vo vzťahu k prípadom škôd vzniknutých za účinnosti zákona č. 58/1969 Zb., zotráva súdna prax aj po prijatí zákona č. 514/2003 Z.z.

28.3. I keď jedným zo základných predpokladov zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím v zmysle § 6 ods. 1 veta prvá zákona č. 514/2003 Z.z. je zrušenie alebo zmena právoplatného rozhodnutia, ktorým bola spôsobená škoda, treba mať na zreteli, že zmyslu právnej úpravy zodpovednosti štátu za škodu zodpovedá, aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu bola odčinená (rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4 MCdo 15/2009, uznesením občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 6. decembra 2010 navrhnuté na uverejnenie v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky). Zákon č. 514/2003 Z.z. výslovne neupravuje nárok na náhradu škody v prípade oslobodenia obžalovaného spod obžaloby. Judikatúra dospela k záveru, že ide o špecifický prípad zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú začatím a vedením trestného stíhania, pri ktorom treba vychádzať z

analogického výkladu úpravy najbližšej, a to z úpravy zodpovednosti za škodu spôsobenej nezákonným rozhodnutím. Rovnaký význam ako zrušenie právoplatného uznesenia o vznesení obvinenia pre nezákonnosť má v tomto zmysle tiež zastavenie trestného stíhania alebo oslobodenie spod obžaloby. Skutočnosť, že nedošlo k zrušeniu rozhodnutia, ktorým sa začína trestné stíhanie, na tom nič nemení. Podstata nároku na náhradu škody sa totiž v tomto prípade neviaže na (ne)správnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní pri začatí trestného stíhania, ale na samotný výsledok trestného stíhania.

28.4. Tento právny záver (výklad), ktorý je jednotne prijímaný dovolacím súdom, bol opätovne analogicky vyjadrený i v rozsudku Najvyššieho súdu SR z 30. septembra 2019, sp. zn. 6 Cdo 75/2017, ktorý bol prijatý na uverejnenie v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky na ostatnom zasadnutí občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky dňa 16. septembra 2020 s právnou vetou: „nárok na náhradu škody spôsobenej rozhodnutím o väzbe v zmysle § 8 ods. 5 zákona č. 514/2003 Z.z. nie je podmienený povinnosťou podať proti rozhodnutiu o väzbe sťažnosť alebo iný opravný prostriedok“. (Ako poznámku uvádza dovolací súd, že uvedený rozsudok prešiel i testom ústavnosti, keď Ústavný súd Slovenskej republiky odmietol uznesením z 27. augusta 2020, sp. zn. II. ÚS 369/2020, sťažnosť proti záverom v ňom obsiahnutým ako zjavne bezdôvodnú).

28.5. Zákon č. 514/2003 Z.z. zakladá objektívnu zodpovednosť štátu (bez ohľadu na zavinenie), ktorej sa nemôže zbaviť. Neposudzuje sa teda správnosť rozhodnutia jeho orgánu z hľadiska, či pri rozhodovaní porušil právnú povinnosť a škodu zaviniť. Rozhodujúcim kritériom zákonnosti konania vedeného orgánom verejnej moci je výsledok tohto konania. V tomto smere nie je správny výklad, ktorý poskytol odvolací súd v otázke podmienenia nároku na náhradu škody v predmetnej veci, podaním opravného prostriedku (sťažnosti) proti uzneseniu o vznesení obvinenia, s poukazom na § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z., keď tento jeho výklad ide proti zmyslu a obsahu tohto zákona, „...aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu bola odčinená“ (sp. zn. 4 MCdo 15/2009). Rozhodujúci je z hľadiska nároku, ktorý uplatnil žalobca, výsledok trestného konania. Za správny argument uvedený dovolateľom naopak dovolací súd považuje poukázanie na skutočnosť, že i v prípade podania sťažnosti a jej zamietnutia, rozhodujúci je z hľadiska nároku výsledok trestného konania a objektívna zodpovednosť štátu, bez ohľadu na zavinenie, ako je uvedené vyššie.

28.6. Náhrada škody zahŕňa aj náhradu trov konania, ktoré poškodenému vznikli v konaní, v ktorom bolo vydané nezákonné rozhodnutie alebo rozhodnutie o treste, o ochrannom opatrení alebo rozhodnutie o väzbe, zatknutí a inom pozbavení osobnej slobody alebo vykonané zadržanie a v konaní, v ktorom bolo rozhodnutie zrušené alebo bolo trestné stíhanie zastavené, alebo v ktorom bola vec postúpená inému orgánu (§ 18 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z.z.). Takéto právo má aj vtedy, ak v súvislosti s rozhodnutím orgánu činného v trestnom konaní, ktoré nie je v súlade so zákonom, vynaložil náklady na trovy nutnej obhajoby (viď bližšie R 70/1994).

28.7. Odvolací súd vo svojom, dovolaním napadnutom rozhodnutí uzavrel (bod 4.5.2.), že v dôsledku právoplatného oslobodenia žalobcu v predmetnom konaní spod obžaloby je možné dospieť k záveru, že uznesenie o vznesení obvinenia z 14. marca 2012 predstavuje nezákonné rozhodnutie. Tým vymedzil z hľadiska hore uvedeného základ pre uplatnenie nároku na náhradu škody v zmysle žaloby, vrátane všetkých uplatnených nárokov. Jeho právny záver o nespĺnení podmienky na uplatnenie v zmysle § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 z hľadiska judikatúry dovolacieho súdu predstavuje odklon, ktorý je však založený na nesprávnom právnom posúdení veci z dôvodov hore uvedených.

29. S poukazom na doposiaľ uvedené, možno odlišný právny názor senátu 4 C od právneho názoru vysloveného v rozhodnutí sp. zn. 5 Cdo 173/2015 zrekapitulovať v nasledovnej právnej argumentácii:

29.1. Pokiaľ sa vychádza z premisy, že (1) rovnaký význam ako zrušenie právoplatného uznesenia o vznesení obvinenia pre nezákonnosť má tiež oslobodenie spod obžaloby a skutočnosť, že nedošlo k zrušeniu rozhodnutia, ktorým sa začína trestné stíhanie na tom nič nemení a súčasne platí, že (2) podstata nároku na náhradu škody sa v tomto prípade neviaže na (ne)správnosť postupu orgánov

činných v trestnom konaní pri začatí trestného stíhania, ale na samotný výsledok trestného konania (sp. zn. 3 Cdo 194/2010). Potom rozširujúcim výkladom možno dospieť k záveru, že zrušenie rozhodnutia (uznesenia o vznesení obvinenia) sa stáva bezpredmetným a nadbytočným v prípadoch, v ktorých rozhodujúcim meradlom opodstatnenosti splnenia tejto podmienky je neskorší výsledok trestného konania.

29.2. Takéto hodnotenie veci oprávňuje senát 4 C domnievať sa, že právo na náhradu škody možno priznať aj vtedy, ak poškodený nesplnil podmienku vyžadovanú ustanovením § 6 ods. 2 veta prvá zákona č. 514/2003 Z.z. a nepodal proti uzneseniu o vznesení obvinenia riadny opravný prostriedok podľa osobitných predpisov (sťažnosť podľa Trestného poriadku), nakoľko je namieste vychádzať z extenzívneho výkladu ustanovenia § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. vo všetkých tých prípadoch, ktoré boli zahrnuté do ustanovenia § 6 ods. 1 prostredníctvom extenzívneho výkladu (jedná sa o prípady, ktoré sú posudzované z pohľadu výsledku trestného konania).

29.3. Priznanie náhrady škody v týchto konaniach nie je podmienené neúspešnosťou podanej sťažnosti proti rozhodnutiu (uznesenie o vznesení obvinenia), ktoré sa neskôr stalo nezákonným. V prípade, keď prokurátor podal obžalobu, dal tým najavo svoje presvedčenie o dôvodnosti a zákonnosti začatého trestného stíhania, preto je možné vychádzať z predpokladu, že obvineného sťažnosť by nebola úspešná (aj keby ju podal).

29.4. Pravidlo vyčerpania procesných opravných prostriedkov vyžaduje, aby poškodený riadne využil tie prostriedky nápravy, ktoré sú dostupné a dostatočné k dosiahnutiu nápravy tvrdených porušení, pričom poškodený (žalobca) nie je povinný využiť opravné prostriedky, ktoré sú nedostatočné a neefektívne (rozsudok ESLP z 8. apríla 2004 vo veci ASSANIDZE proti Gruzínsku).

29.5. Nezákonnosť trestného stíhania je spravidla konštatovaná až jeho právoplatným zastavením alebo oslobodením spod obžaloby, k čomu dochádza spravidla po rade procesných úkonov, vrátane dokazovania, preto nie je možné od poškodeného žalobcu rozumne požadovať, aby namietal nedôvodnosť a v dôsledku toho i nezákonnosť trestného stíhania už na jeho začiatku.

29.6. Keďže podstata nároku na náhradu škody v týchto prípadoch sa neviaže na správnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní, ale len na samotný výsledok trestného stíhania, ktorým je v týchto analogických veciach oslobodzujúci rozsudok, striktná požiadavka na vyčerpaní tohto opravného prostriedku je prepiatym formalizmom, zakladajúcim porušenie práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci a ktorý v týchto prípadoch znamená popretie účelu a zmyslu zákona, aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu bola odčinená (sp. zn. 4 MCdo 15/2009).

30. Sumarizujúc vyššie uvedené, vec prejednávajúci senát zhrnul svoj právny záver do nasledujúcej právnej vety: Zmyslu a účelu ustanovenia § 6 ods. 2 veta prvá zákona č. 514/2003 Z.z. zodpovedá interpretácia tohto ustanovenia, v zmysle ktorej rovnaké dôsledky ako zrušenie nezákonného uznesenia o vznesení obvinenia na základe podanej sťažnosti podľa osobitného zákona má tiež oslobodzujúci rozsudok vydaný z dôvodu, že sa nepotvrdil predpoklad o spáchaní trestného činu obvineným. Pre priznanie práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím podľa zákona č. 514/2003 Z.z. (pri splnení ostatných zákonných predpokladov) tak nie je nevyhnutné v zmysle ustanovenia § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. trvať na splnení podmienky podať proti uzneseniu o vznesení obvinenia riadny opravný prostriedok (sťažnosť) v prípade, ak bol žalobca v trestnom konaní spod obžaloby oslobodený. Striktná požiadavka na vyčerpaní tohto opravného prostriedku je prepiatym formalizmom, zakladajúcim porušenie práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci.

31. So zreteľom na uvedené senát 4 C postúpil vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu (§ 48 ods. 1 CSP).

32. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.